

LAUAMÄNG

„RETK VEE-ELUSTIKU TUNDMAÕPPIMISEKS”

Mäng viib teid tutvuma mageveekogudes – järvedes, jõgedes, ojadest ja kraavides – elavate loomade ja taimedega. Paljud taimed, selgrootud loomad ja nende vastsed, kahepaiksed, kalad, linnud ning imetajad elavad vees või on seotud veekeskonnaga. Mõnede vee ääres lendlevate putukate vastsed (kiilid ja ühepäevikud) on veelise eluviisiga. Veekeskkonnas on organismid omavahel seotud keeruliste toiduahelate kaudu.

Mängu juhend

Mäng koosneb mängu alusest, küsimuste ja vastuste lehest ja juhendist. Mängimiseks on vajalikud nupud ja täring. Mängijaid võib olla 2–4. Mäng sobib kõigile huvilistele alates 6. eluaastast. Mängu alustamiseks visatakse täringuga kuus silma.

Retk kulgeb ringidega tähistatud rajal, mis viib ühelt veekogu kaldalt teisele, läbides erinevaid elupaiku vees (pinnal, põhjas, vabas vees) ja kaldapiirkonnas.

Retkel on eraldi tähistatud ringid, kus on juhtumas midagi huvitavat või tuleb vastata küsimusele: punasega on tähistatud seisukohad, oranžiga küsimustele vastamise ringid ja nooltega edasi-tagasi liikumised.

Lõigake soovi korral küsimuste sedelid lahti ja asetage need tagurpidi mänguvälja kõrvale. Kui mõni mängija jõuab nupuga oranžile ringile, võtab mängujuht sedelite hulgast ühe küsimuse, millele mängija peab vastama. Kui mängija vastab esimene kord valesti, jääb tal üks vise vahele. (Vastuse saab hiljem leida vastuste lehelt.) Kui mängu on juba korduvalt mängitud, mõelge mängu huvitavamaks muutmiseks küsimusi ise juurde.

Võidab mängija, kes jõuab esimesena mängu lõppu.

Mängu legend

- 3 Kobras närib puud ja langetab haava – liigid numbrile 7.
- 5 Seis. Rohelised konnad krooksuvad, häälitsehes paisuvad isaslooma häälepõied – üks vise vahele.
- 8 Seis. Vesiämblik ehitab õhumullist kupli, kus kasvavad ka tema järglased – üks vise vahele.
- 11 Ujuri vastne on aktiivne ja haarab toiduks liidriku (kiili) vastse – liigid numbrile 15.
- 16 Hobukaan liigub kaldavees – liigid numbrile 9.
- 17 Seis. Järvekarp elab veekogu põhjas pooleldi mutta kaevunult – üks vise vahele.
- 18 Mudakukk ronib mööda veetaimi ja toitub neist – liigid numbrile 31.
- 21 Latikas toitub põhjaloomastikust ja sööb surusääse punaseid vastseid – liigid numbrile 25.
- 24 Seis. Mudatuplased elavad mudasse kaevunult. Mudast väljaulatuv ussi tagumine osa liigub pidevalt, et tagada hingamiseks värske vesi – üks vise vahele.
- 28 Selili ujuv selgsõdur tuleb pinnale hingama – liigid numbrile 37.
- 29 Ahven on röövtoiduline kala, kes sööb väiksemaid kalu (kogred, särjed jt) – liigid numbrile 20.
- 34 Seis. Tuttpütt haub veetaimedest ujupesas – üks vise vahele.
- 35 Voolujooneline ujur hingab veepinnal ja sukeldub saagijahile – liigid numbrile 31.
- 36 Nobe liuskur liugleb mööda veepinda – liigid numbrile 55.
- 38 Ühepäevik lendab veepinna lähedal ja muneb vette, tema vastne elab vees – liigid numbrile 27.
- 43 Vesikirbud liiguvad vees hüplevalt edasi – liigid numbrile 52.
- 45 Seis. Tähnikvesilik puhkab taimede vahel – üks vise vahele.
- 50 Seis. Luts varjub kivi alla – üks vise vahele.
- 53 Tondihobu koorub vastsekestast, sirutab tiivad ja tõuseb lendu – liigid numbrile 58.
- 54 Vesihark ronib kaldaäärses vees – liigid numbrile 41.
- 64 Kalakotkas tiirutab vee kohal ja otsib saaki – liigid numbrile 60.
- 65 Sinikaelad lendavad vee kohal – liigid numbrile 67.
- 69 Tondihobu märkab lendavat putukat ja jälitab seda – liigid numbrile 66.
- 70 Oled jõudnud retke õnneliku lõpuni!

KÜSIMUSED

1. Kes on tondihobu?	14. Mis tunnuste järgi tunnete ära kalakotka?
2. Nimeta vähemalt 2 vees elavat imetajat.	15. Millises veekogu osas elab ehmeistiivalise vastne?
3. Millise kollase õiega taime lehed ujuvad veepinnal?	16. Kuidas kutsub rahvas ehmeistiivaliste vastseid?
4. Mitu sabaniiti on ühepäevikul?	17. Mille poolest on järvekarp kasulik?
5. Kuidas liigub jõevähk?	18. Kuidas eristatakse karpi ja tigu?
6. Nimeta vähemalt 2 kalatoidulist lindu.	19. Mitu jalga on vesiämblikul?
7. Kui pikad on mudatuplased?	20. Milline pikkade jalgadega veeputukas liugleb veepinnal?
8. Kas kaanid toituvad ainult verest?	21. Mis perioodil elavad vesilikud vees?
9. Kuidas kaanid liiguvad ?	22. Mis konnade rühma kuuluvad rohu- ja rabakonnad?
10. Kui pikk võib olla vees elav peenike jõhvuss?	23. Kuidas nimetatakse ujuri aerutaolisi harjastega jalgu?
11. Mis loomarühma kuuluvad vesikirbud ja vesikakandid?	24. Kas ujur saab lennata?
12. Millises veekogu osas elavad hooghännalised?	25. Milline putukas ujub vees selg allapoole?
13. Mida sööb kobras?	26. Millest ehitab tuttpütt pesa?

14. Ülaltpoolt tume, altpoolt hele, tivid pikad ja saledad, tiva alapool hele tumeda kirjaga, peas hele tutt.	1. Kall.
15. Veekogu põhjapiirkonnas ja taimedel.	2. Kobras, naartis, ondatra, saarmas, vesirott.
16. Puruvanad.	3. Kollane vesikupp.
17. Järvekarp filtreerib endast hingamiseks ja toitumiseks vett läbi, sellega puhastab ta veekogus vett.	4. Sabaniite on enamasti 3, valmikul (täiskasvanud putukal) vahel ka 2.
18. Karbid elavad kahetoomelises kijas, teod spiraalselt keerdunud kijas.	5. Sabaniite tõmmete abil tagurpidi, käimajalgadega edaspidi.
19. 4 paari jalgu.	6. Hallhaigur, kalakotkas, merikotkas, kajakas, tivr, kormoran, tuttpütt, koskel.
20. Luskur ehk vesijooksik.	7. 4-5 cm.
21. Kevadel ja varasüvel.	8. Ei, osa kaane toitub verest, teised aga väikestest selgrootutest ja loomade jäännustest.
22. Pruunide konnade rühma.	9. Kaanid liiguvad lainjalt loogeldes või vakساتes iminappade abil.
23. Ujajalad.	10. Jõhvuss võib olla kuni 1,5 m pikk.
24. Jah, ujur saab lennata.	11. Vähihaadsete rühma.
25. Selgsõudur.	12. Veepinnal.
26. Veetaimedest.	13. Kobras on taimetoiduline, sööb rohhtaimi, puude koort ja võrseid, eriti armastab lehtpuid: haaba, paju ja kaske.

VASTUSED